

Van oude breuken...

Auteur(s):

Reitsma, A.

Verschenen in:

ESB, 87e jaargang, nr. 4377, pagina 697, 4 oktober 2002

Rubriek:

Van de redactie

Trefwoord(en):

Een kat in het nauw maakt rare sprongen. Neem de pensioenfondsen. Het is inmiddels genoegzaam bekend dat de fondsen door de sterk tegenvallende beleggingsopbrengsten kampen met een tekortschietende dekking op uitkeringsverplichtingen.

En wat doe je dan? Naast een aantal maatregelen om dreigende gevaren van onderdekking in de toekomst te voorkomen, heeft de Pensioen- en Verzekeringskamer (pvk) een oplossing bij de hand voor pensioenfondsen waarvoor het al te laat is. De pvk schrijft: "Wij wijzen u erop dat de pvk, gegeven een situatie van aanzienlijke onderdekking [...], op enig moment tot het oordeel zou kunnen komen dat de financiële positie van een fonds het niet meer toelaat dat het fonds nog meewerkt aan waardeoverdracht uit hoofde van het wettelijk recht daarop". Met andere woorden: werknemers mogen bij pensioenfondsen die in het nauw zitten, het pensioen niet meer meenemen. Verder schrijft de pvk dat "een fonds met een zwakke financiële positie nieuwe deelnemers duidelijk moet informeren over mogelijke negatieve gevolgen van hun waardeoverdracht, zoals aantasting van rechten. Zij kunnen dan op basis van de informatie daarvan wellicht afzien". Hun pensioen kan dan bij het fonds van de vorige werkgever doorgroeien¹. De pvk zal met het ministerie van szw de regels voor waardeoverdrachten nog gaan uitwerken.

Wat een plan! Net nu je sinds een aantal jaar kon rekenen op het meenemen van je pensioen, en daardoor in de regel op een grotere eindsom, loop je het risico dat het je bij frisse tegenwind achteraf opeens onmogelijk wordt gemaakt. De contractvoorwaarden van het pensioenfonds kunnen blijkbaar achteraf worden aangepast. Daarover zou ik me in voorkomende gevallen op zijn zachtst gezegd nogal bedrogen voelen. Hier is sprake van een uitnodiging tot moreel risico. Het pensioenfonds kan tekortschieten op het gebied van premievaststelling en beleggingsbeleid en 'straff' daarvoor aan het eind van de rit de willekeurige werknemer die van baan wil veranderen. Maar die werknemer heeft dan wellicht toch ook geprofiteerd van de (te) lage premies die het fonds in de jaren daarvoor vaststelde? Zeker, maar dat geldt voor zijn mede-werknemers evenzeer. De 'straf' daarvoor wordt

echter in onevenredige mate gedragen door een vertrekkende werknemer. Hij immers betaalt met pensioenbreuk. Daar komt bij dat een fatsoenlijke verdeling van risico's vereist dat het risico wordt gedragen door de partij die het met de minste kosten kan vermijden. Dat lijkt in deze nog altijd het pensioenfonds. Ga maar na. Een werknemer heeft doorgaans niet veel keus inzake het fonds waar hij zijn pensioen opbouwt als hij ergens gaat werken, noch over de wijze waarop dit fonds zijn geld belegt of zijn premie vaststelt. Hij heeft bovendien geen zicht op de totale dekkingsverplichtingen. Hem resten dus weinig mogelijkheden, anders dan een eigen spaarpot om het risico van onderdekking op te vangen.

De overdraagbaarheid van pensioenen is mede geïnitieerd om de mobiliteit van werknemers te vergroten. De schade van pensioenbreuk kon door waarde-overdracht worden voorkomen. Via het voorstel van de pvk zou nu opeens deze mobiliteit bij tegenvallende beursresultaten weer worden belemmerd. Wanneer de slechte beursrendementen een afspiegeling vormen van het economisch tij, zal die belemmering van mobiliteit uitgerekend plaatsvinden in een periode dat werknemers toch al minder snel op zoek gaan naar een nieuwe baan en bestendigt zij daardoor inertie².

Hiertegenover staat het genoemde voorstel om werknemers meer handreikingen (informatie) te bieden om het pensioen bij de oude werkgever te laten 'slapen' wanneer het pensioenfonds van de aankomend werkgever het niet goed doet. Dat kan voorkomen dat werknemers hun opgebouwde waarde blind meenemen naar een fonds dat het gevaar van onderdekking loopt. Maar ook hier ligt een probleem op de loer. Op deze wijze kan het pensioenfonds van de vorige werkgever min of meer worden opgezaald met de eventuele indexeringsplicht en de toekomstige dekkingsplicht die een ander fonds normaliter zou overnemen. Wanneer een ander fonds hiervan 'profiteert' is het gevaar van een zekere 'onderinvestering' in dekking reëel. Wie heeft zin om onbetaalde inspanningen voor een ander fonds te gaan verrichten?

Al met al lijkt het voorstel geen bijdrage aan het doel dat uiteindelijk gediend moet worden: een gezonde dekking. Het is dan ook zaak dat het ministerie van szw heel duchtig spreekt met de pvk over de voorwaarden waaronder afzien van waardeoverdracht kan plaatsvinden. Werknemers moet van tevoren duidelijk worden gemaakt dat zij bij wisseling van baan eventueel weer een ouderwetse pensioenbreuk kunnen oplopen. Hen moet wellicht de keus worden geboden voor dergelijke gevallen van tevoren een premieverhoging te accepteren om dit risico af te kopen. Bovendien moeten pensioenfondsen onderling waarborgen genereren om te zorgen dat zij achteraf niet, zoals beschreven, elkaars verplichtingen hoeven te dragen. Het regime ten aanzien van waardeoverdracht moet dan ook integraal onderdeel uitmaken van de maatregelen ter voorkoming van onderdekking en niet zijn voorbehouden aan fondsen voor wie de onderdekking reeds manifest is. Pensioenverzekering: het blijft een woord om in al zijn aspecten zo letterlijk mogelijk te nemen

1 Zie de website van de PVK, <http://www.pvk.nl/berichten/persberichten/30-09-02.html> en *Blokkade op overdracht pensioen bij nieuwe baan* in: de Volkskrant, 28 september 2002.

2 Al moet gezegd worden dat het probleem van verboden waardeoverdrachten daardoor ook minder vaak aan de orde zal zijn.

Copyright © 2002 - 2003 Economisch Statistische Berichten (www.economie.nl)